

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за травень 2022 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1. Оподаткування	4
1.1. Про порядок повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість	4
1.2. Про наслідки помилкового розрахунку суми податкового зобов'язання	5
1.3. Про наслідки винесення податкового повідомлення-рішення форми «П»	6
2. Митна справа	8
2.1. Про визначення коду товару нафтопродуктів згідно з УКТ ЗЕД	8
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	9
1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	9
1.1. Про незаконність відмови особі в наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки згідно зі списком черговості	9
2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	11
2.1. Про визначення суб'єкта, до повноважень якого належить вирішення питання щодо ліквідації дитячого будинку сімейного типу	11
2.2. Про випадки необхідності здійснення позапланової перевірки Національною радою з питань телебачення і радіомовлення	13
2.3. Про умови скасування державної реєстрації земельної ділянки в Державному земельному кадастрі	16
2.4. Про можливість проведення інвентаризації земельної ділянки після затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність / користування	18
2.5. Про підстави ухвалення суб'єктом рішення про відмову в погодженні набуття істотної участі у професійному учаснику фондового ринку	20
2.6. Про обов'язкову умову для проведення індексації пенсії	23
2.7. Про важливість належного заповнення табеля обліку використання робочого часу	25

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	27
1. Про відмінності в тексті договору від його проекту, які не впливають на результат тендеру	27
2. Про порядок проведення громадського обговорення згідно з вимогами Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»	30
3. Про вимоги до рішення про тимчасове припинення обігу харчових продуктів	33
4. Про відповідність вимогам законодавства підстав обмеження у в'їзді на тимчасово окуповану територію	36
5. Про рівнозначність понять «грошове забезпечення» і «заробітна плата», які використано в законодавстві, що регулює трудові правовідносини	41

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Про порядок повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість

Попри узгодженість сум бюджетного відшкодування алгоритм дій із відшкодування відбувається після прийняття декларації та внесення в реєстр заяв про повернення таких сум на підставі декларації з податку на додану вартість і здійснюється в автоматичному та хронологічному порядку відповідно до черговості внесення заяв до реєстру

4 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу великих платників податків Державної податкової служби на рішення Миколаївського окружного адміністративного суду від 20 січня 2020 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 9 липня 2020 року у справі № 400/3455/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Сільськогосподарське підприємство „Нібулон“» до Офісу великих платників податків Державної податкової служби, Головного управління Державної казначейської служби України у м. Києві про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник подав до контролюючого органу декларації, у яких визначив суму від'ємного значення з податку на додану вартість, що підлягає бюджетному відшкодуванню. Контролюючий орган провів перевірку платника з питань дотримання вимог податкового законодавства щодо взаємовідносин з контрагентами. Платнику було визначено суму завищеного бюджетного відшкодування з податку на додану вартість. Не погоджуючись з таким рішенням, платник податків звернувся до суду і в судовому порядку рішення контролюючого органу було скасовано. Водночас платник указав, що незважаючи на вирішення цього питання в судовому порядку, контролюючий орган не вніс до реєстру дані щодо узгодження суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість.

Миколаївський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що контролюючий орган допустив протиправну бездіяльність, яка виразилась у тому, що після набрання судовим рішенням законної сили, податковий орган не вніс до реєстру інформацію про узгоджену суму бюджетного відшкодування податку на додану вартість платника, що призвело до неможливості своєчасного перерахування податку.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення та направивши справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Положення податкового законодавства встановлюють правовий алгоритм дій та юридичних наслідків як для платника, так і для контролюючого органу, порядок відносин, що виникає (існує) за звичайних умов формування (складання), подання до контролюючого органу та прийняття в електронній формі декларації з показників податку на додану вартість та відповідної заяви про повернення таких сум бюджетного відшкодування, яка відображається в податковій декларації.

Попри узгодженість сум бюджетного відшкодування, алгоритм дій з відшкодування відбувається після прийняття декларації та внесення в реєстр заяв про повернення таких сум на підставі декларації з податку на додану вартість і здійснюється в автоматичному та хронологічному порядку відповідно до черговості внесення заяв до реєстру.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 травня 2022 року у справі № 400/3455/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104178026>.

1.2. Про наслідки помилкового розрахунку суми податкового зобов'язання

Наслідком встановлення судом невідповідності частини рішення суб'єкта владних повноважень (зокрема, щодо помилкового розрахунку суми податкового зобов'язання) вимогам чинного на час виникнення спірних правовідносин законодавства є визнання такого акта частково протиправним, якщо цю частину може бути ідентифіковано (виокремлено, названо) та якщо без неї оскаржуваний акт в іншій частині (частинах) не втрачає свою цілісність, значення

6 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної податкової інспекції у Печерському районі Головного управління Державної фіскальної служби у м. Києві на постанову Окружного адміністративного суду м. Києва від 22 листопада 2017 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 14 лютого 2018 року у справі № 826/14188/16 за позовом платника до Державної податкової інспекції у Печерському районі Головного управління Державної фіскальної служби у м. Києві про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник був власником нежитлового приміщення (відповідно до договору купівлі-продажу нежилих приміщень), яке використовував як фізична особа-підприємець для провадження господарської діяльності. Контролюючий орган визначив суму податкового зобов'язання із земельного податку з фізичних осіб. Не погоджуючись з такими висновками, платник указав, що було необґрунтовано застосовано ставку земельного податку, визнану складовою пред'явленого розрахунку податкових зобов'язань.

Окружний адміністративний суд м. Києва постановою, залишеною без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що контролюючий орган неправильно розрахував суму податкового зобов'язання платника згідно з оскаржуваним податковим повідомленням-рішенням.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Наслідком встановлення судом невідповідності частини рішення суб'єкта владних повноважень (зокрема, щодо помилкового розрахунку суми податкового зобов'язання) вимогам чинного на час виникнення спірних правовідносин законодавства є визнання такого акта частково протиправним, якщо цю частину може бути ідентифіковано (виокремлено, названо) та що без неї оскаржуваний акт в іншій частині (частинах) не втрачає свою цілісність, значення.

Якщо помилкове нарахування суми податкового зобов'язання відбулося у зв'язку з порушенням нормативних вимог як платником, так і контролюючим органом, то податкове повідомлення-рішення не може бути визнане протиправним і скасоване в будь-якій сумі. У цьому разі контролюючий орган ще не визначив в установленому законом порядку дійсний податковий обов'язок зі сплати земельного податку.

Суд не може підміняти державний орган, рішення якого оскаржується, приймаючи замість акта індивідуальної дії, що визнається протиправним і скасовується, інше рішення, яке б відповідало закону, а також давати вказівки, що б свідчили про вирішення питань, які належать до компетенції такого суб'єкта владних повноважень.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 6 травня 2022 року у справі № 826/14188/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104212931>.

1.3. Про наслідки винесення податкового повідомлення-рішення форми «П»

Винесення контролюючим органом податкового повідомлення-рішення форми «П» (що є наслідком складання акта перевірки, проведеної в межах 1095 днів і яким зменшено від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток) відповідає вимогам пункту 102.1 статті 102 Податкового кодексу України як таке, що зумовлює вимогу здійснити виправлення в показниках податкової звітності з податку на прибуток у частині завищеної суми від'ємного значення об'єкта оподаткування

17 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 15 березня 2021 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 7 жовтня

2021 року у справі № 160/12944/20 за позовом Приватного акціонерного товариства «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» до Східного міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку, за результатами якої прийняв податкове повідомлення-рішення форми «П», яким було зменшено суму від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток. Податковий орган уточнив, що поняття «сума від'ємного значення об'єкту оподаткування по податку на прибуток» відмежовується від поняття «грошове зобов'язання», оскільки перше поняття позбавлене основної ознаки «грошового зобов'язання», тому «сума від'ємного значення об'єкту оподаткування по податку на прибуток» не є грошовими коштами, які необхідно сплатити до відповідного бюджету. Платник звернув увагу на прийняття податкового повідомлення-рішення поза межами строку, передбаченого пунктом 102.1 статті 102 Податкового кодексу України.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов частково. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що податкове повідомлення-рішення було прийняте поза межами строку, передбаченого пунктом 102.1 статті 102 Податкового кодексу України.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши судові рішення суду апеляційної інстанції та направивши справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

У зв'язку із завищенням від'ємного значення фінансового результату до оподаткування (збиток) за результатами складання повідомлення-рішення форми «П», у платника не виникає обов'язок зі сплати грошових зобов'язань у зв'язку з порушенням вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. Ця форма повідомлення-рішення лише доводить до відома платника встановлений контролюючим органом під час проведення перевірки факт завищення розміру задекларованого від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток.

Винесення контролюючим органом податкового повідомлення-рішення форми «П» (що є наслідком складання акта перевірки, проведеної у межах 1095 днів, і яким зменшено від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток), відповідає вимогам пункту 102.1 статті 102 Податкового кодексу України як таке, що зумовлює вимогу здійснити виправлення у показниках податкової звітності з податку на прибуток в частині завищеної суми від'ємного значення об'єкта оподаткування. На підставі податкового повідомлення-рішення форми «П» платник має врахувати зазначену суму завищення, формуючи показники в наступних податкових (звітних) періодах.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 травня 2022 року у справі № 160/12944/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104383667>.

2. Митна справа

2.1. Про визначення коду товару нафтопродуктів згідно з УКТ ЗЕД

Товарні позиції 2709 та 2710 згідно з УКТ ЗЕД є спорідненими та охоплюють схожі нафтопродукти (складні суміші вуглеводнів різних класів). До позиції 2709 належать сирі нафтопродукти, щодо яких не здійснювалося оброблення, за винятком окремих його видів, а до позиції 2710 – нафтопродукти, які піддавалися будь-якому обробленню, крім оброблень, визначених у поясненні до товарної позиції 2709

5 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Закарпатської митниці Державної фіскальної служби на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 20 грудня 2018 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 21 лютого 2019 року у справі № 260/1188/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Теміртранс-Захід» до Закарпатської митниці Державної фіскальної служби про визнання протиправним і скасування рішення щодо визнання коду товару та скасування протоколу про порушення митних правил.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

З метою митного контролю й оформлення шляхом електронного декларування платник подав декларацію, у якій було задекларовано товар «газовий конденсат природного походження...» як суміш вуглеводнів – сирій нафтопродукт, добутий природним шляхом (визначено код згідно з УКТ ЗЕД як 2709). Контролюючий орган установив, що природне походження товару не було доведено, була відсутня інформація щодо видів обробки, яким піддано товар, що є визначальним при класифікації товару в товарній позиції 2709. Не було надано документів для підтвердження того, що імпортований товар є сирим нафтопродуктом товарної позиції 2709, тобто має природне походження. Тому, на переконання контролюючого органу, заявлений до митного оформлення товар має бути класифікований за товарною позицією 2710.

Закарпатський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що надані платником податків докази підтверджують код товару згідно з УКТ ЗЕД як 2709 00 10 00 «Газовий конденсат природного походження...», на підставі якого було заявлено товар до митного оформлення.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Товарні позиції 2709 та 2710 згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності є спорідненими та охоплюють схожі нафтопродукти (складні суміші вуглеводнів різних класів). До позиції 2709 включається сирі нафтопродукти, щодо яких не здійснювалося оброблення, за винятком окремих видів

оброблення. До позиції 2710 належать нафтопродукти, які піддавалися будь-якому обробленню, крім оброблень, визначених у поясненні до товарної позиції 2709.

Заявлений до митного оформлення товар є газовим конденсатом. Тому вказаний в митних деклараціях код товару згідно з УКТ ЗЕД 2709 00 10 00 як «газовий конденсат природний» відповідає Закону України «Про митний тариф України».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 5 травня 2022 року у справі № 260/1188/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104212897>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Про незаконність відмови особі в наданні дозволу на розробку проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки згідно зі списком черговості

Відмова особі в наданні дозволу на розробку проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки з причини надання такого дозволу іншій особі та на підставі рекомендацій постійної депутатської комісії міської ради з питань містобудування, житлово-комунального господарства, інфраструктури, комунальної власності, енергозбереження та земельних відносин щодо надання земельних ділянок згідно зі списком черговості подання заяв є незаконною відповідно до частини сьомої статті 118 Земельного кодексу України, яка передбачає вичерпний перелік таких підстав

18 травня 2022 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 04 квітня 2017 року у справі № 154/3345/16 за її ж позовом до Володимир-Волинської міської ради (далі – відповідач, міська рада), третя особа на стороні відповідача, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору – ОСОБА_2, про визнання незаконним та часткове скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у тому, що дві особи звернулися до відповідача із клопотаннями надати одну і ту ж земельну ділянку у власність для будівництва та обслуговування житлового будинку та господарських споруд. Міська рада надала дозвіл на розроблення проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки особі, яка звернулася першою, а іншій (ОСОБА_1) – відмовила. Приймаючи таке рішення, відповідач врахував рекомендації постійної депутатської комісії міської ради з питань містобудування, житлово-комунального господарства, інфраструктури, комунальної власності, енергозбереження та земельних відносин (далі – постійна

депутатська комісія) щодо надання земельних ділянок учасникам АТО згідно зі списком черговості.

Володимир-Волинський міський суд Волинської області постановою від 24 січня 2017 позов задовольнив і дійшов висновку, що міська рада безпідставно відмовила позивачу у наданні йому дозволу на розроблення проєктів землеустрою щодо відведення вказаної у рішенні земельної ділянки.

Львівський апеляційний адміністративний суд постановою від 04 квітня 2017 року апеляційну скаргу міської ради задовольнив, постанову суду першої інстанції скасував та прийняв нову постанову, якою відмовив у задоволенні позову. Суд зазначив, що відповідно до пункту 34 частини 1 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виключно на пленарних засіданнях міської ради вирішуються питання регулювання земельних відносин. Тобто оскаржуване позивачем рішення прийняте в межах повноважень органу місцевого самоврядування, а суд не може ухвалювати рішення з питань, віднесених до виключної компетенції органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, постанову апеляційного суду скасував, постанову суду першої інстанції залишив у силі.

ОЦІНКА СУДУ

Судова палата при розгляді справи визначила, що ключовим правовим питанням, щодо якого виник спір, є надання дозволу на розробку проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, на яку претендує декілька осіб.

Колегія суддів врахувала усталену судову практику та правові позиції про вичерпність переліку підстав для відмови у наданні дозволу на розроблення проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, передбачених частиною сьомою статті 118 ЗК України, а також про те, що чинним законодавством не передбачено право сільської ради відступати від положень статті 118 ЗК України, в тому числі не передбачено й прийняття сільською радою рішення про відмову у задоволенні вимоги, порушеної в заяві про надання дозволу на розробку проєкту землеустрою, у зв'язку з відведенням земельної ділянки іншій особі.

Також звернула увагу, що рішення про відмову у наданні дозволу на розробку проєкту землеустрою міська рада приймала за наслідками розгляду заяв обох претендентів - позивача і ОСОБА_2, при цьому підставою для такої відмови стали рекомендації постійної депутатської комісії про надання ділянки згідно зі списком черговості.

Верховний Суд дійшов висновку, що зазначені обставини не є підставою для відмови у наданні дозволу на розробку проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, вичерпний перелік яких передбачено частиною сьомою статті 118 ЗК України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 травня 2022 року у справі № 154/3345/16 можна ознайомитися за посиланням – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/104361505>.

2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

2.1. Про визначення суб'єкта, до повноважень якого належить вирішення питання щодо ліквідації дитячого будинку сімейного типу

Положення про дитячий будинок сімейного типу, затверджене постановою Кабінету Міністрів від 26 квітня 2002 року № 564 ототожнює поняття «ліквідація» та «припинення функціонування» дитячого будинку сімейного типу (ДБСТ). У зв'язку з викладеним питання ліквідації ДБСТ належить до повноважень органу, який його створив

05 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 грудня 2020 року у справі № 320/6514/18 за позовом ОСОБА_1 до Бориспільської районної державної адміністрації Київської області, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні відповідача: Служба у справах дітей та сім'ї Бориспільської районної державної адміністрації Київської області про визнання протиправним та скасування рішення.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що підстави для припинення дитячого будинку відсутні; позивач вважає, що зазначене питання має вирішуватись за згодою сторін, а у разі недосягнення згоди - за рішенням суду.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Дитячий будинок сімейного типу (далі – ДБСТ) родини ОСОБА_2 створено розпорядженням голови Бориспільської РДА від 30 серпня 2012 року. Цим же розпорядженням до ДБСТ родини ОСОБА_2 влаштовано трьох дітей.

30 серпня 2012 року між Бориспільською РДА та ОСОБА_1 та ОСОБА_3 укладено угоду про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу № 09.

21 листопада 2018 року розпорядженням Бориспільської РДА, серед іншого, припинено функціонування ДБСТ ОСОБА_2, знято статус батьків-вихователів, виведено зі складу ДБСТ чотирьох дітей, знято з них статус дітей - вихованців, припинено дію трьох угод про організацію діяльності ДБСТ.

Рішенням Київського окружного адміністративного суду від 20 березня 2020 року позов задоволено.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 грудня 2020 року, рішення Київського окружного адміністративного суду від 20 березня 2020 року скасовано та ухвалено нове рішення про відмову у задоволенні позову.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Ключовим питання спору полягає в тому чи правомірно суб'єктом владних повноважень було в односторонньому порядку розірвано угоду про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу та як наслідок припинено функціонування ДБСТ.

Відповідно до статті 256-8 Сімейного кодексу України рішення про створення дитячого будинку сімейного типу приймається районною, районною в містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчим комітетом міської (міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення) ради в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Між батьками-вихователями та органом, який прийняв рішення про створення дитячого будинку сімейного типу, на основі типового договору укладається договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу. Орган, який прийняв рішення про створення дитячого будинку сімейного типу, зобов'язаний контролювати виконання батьками-вихователями своїх обов'язків щодо виховання та утримання дітей. Положення про дитячий будинок сімейного типу і типовий договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу затверджуються Кабінетом Міністрів України.

На реалізацію наведеної норми постановою Кабінету Міністрів України 26 квітня 2002 року затверджено Положення № 564.

Пунктом 1 цього Положення № 564 закріплено, що метою створення дитячого будинку сімейного типу є забезпечення належних умов для виховання в сімейному оточенні дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

У пункті 4 Положення № 564 закріплено, що на підставі рішення про створення ДБСТ між батьками-вихователями та органом, який прийняв рішення про його створення, укладається договір за формою згідно з додатком (далі - договір).

Дія договору припиняється у разі, коли в ДБСТ виникають несприятливі умови для виховання та спільного проживання дітей (тяжка хвороба батьків-вихователів, відсутність взаєморозуміння з дітьми, конфліктні стосунки між дітьми, невиконання батьками-вихователями обов'язків щодо належного виховання, розвитку та утримання дітей), повернення вихованців рідним батькам (опікуну, піклувальнику, усиновителю), досягнення дитиною повноліття, виявлення обставин щодо навмисного виведення дитини із дитячого будинку сімейного типу з метою усиновлення її іноземцями, за винятком ситуацій, коли іноземець є родичем дитини, за згодою сторін, з інших причин, передбачених договором, за рішенням суду, а також за наявності обставин, зазначених у статті 212 Сімейного кодексу України.

Згідно з пунктом 9 Положення № 564 ліквідація дитячого будинку сімейного типу здійснюється за рішенням органу, який створив його, або за рішенням суду.

Проаналізувавши норми Положення № 564 Верховний Суд дійшов висновку, що законодавець ототожнив поняття «ліквідації» та «припинення функціонування» ДБСТ. У зв'язку з викладеним, питання ліквідації ДБСТ належить до повноважень органу, який його створив.

З огляду на встановлені судами попередніх інстанцій обставини у цій справі та на закріплені у Положенні № 564 вимоги про функціонування ДБСТ за умови перебування у ньому на вихованні та проживанні не менше п'яти дітей, встановлення фактів небажання дітей проживати у ДБСТ ОСОБА_2, а також наявність зауважень до безпеки місця проживання дітей, колегія суддів погодилася з висновком суду апеляційної інстанції про те, що у відповідача були наявні правові підстави

для прийняття рішення про припинення функціонування ДБСТ і таке рішення обумовлене необхідністю захисту прав розміщених у ньому дітей.

При цьому Верховний Суд відхилив доводи касатора про неправомірність одностороннього розірвання угод про організацію діяльності ДБСТ з огляду на наступні міркування.

На думку Суду, вказані угоди були спрямовані на організаційне забезпечення дитячого будинку сімейного типу, який створено розпорядженням відповідача. Їх змістом є права та обов'язки сторін, що впливають з владних управлінських функцій відповідача, які пов'язані з опікою та піклуванням над дітьми, позбавленими батьківського піклування.

А отже у відповідності до приписів ст. 3 КАС України ці угоди є адміністративними договорами.

Зобов'язання сторін за ними не є приватно-правовими, забезпечують реалізацію повноважень райдержадміністрації і спрямовані на задоволення інтересів дітей, а не сторін договорів.

Відтак, положення Цивільного кодексу України, у тому числі про неправомірність одностороннього розірвання угоди, на спірні правовідносини не поширюються.

У свою чергу пункт 4 Положення № 564 передбачає як підстави для припинення дії договору (несприятливі умови для виховання та спільного проживання дітей, з інших причин, передбачених угодою, тощо) так і способи припинення дії договору (розірвання за згодою сторін, за рішенням суду).

При цьому, вказані положення не передбачають такого способу розірвання договору як вимога (рішення) однієї із сторін. Аналогічний висновок викладений у постанові Верховного Суду від 19 грудня 2018 року у справі № 147/702/17.

За таких обставин, переліченого та розтлумаченого правового регулювання спірних правовідносин Верховний Суд погодився з висновком суду апеляційної інстанції про правомірність розірвання відповідачем угод про організацію діяльності ДБСТ та правомірність спірного рішення відповідача про припинення функціонування ДБСТ.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 5 травня 2022 року у справі № 320/6514/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104191364>.

2.2. Про випадки необхідності здійснення позапланової перевірки Національною радою з питань телебачення і радіомовлення

Для перевірки виконання ліцензіатом рішень та/або приписів Національної ради з питань телебачення і радіомовлення щодо усунення порушень вимог законодавства та/або умов ліцензії, виданих за результатами проведених перевірок, необхідне здійснення позапланової перевірки

04 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги ТОВ «НОВИЙ ФОРМАТ ТВ»,

ТОВ «АРИАДНА ТВ», ТОВ «ПАРТНЕР ТВ», ТОВ «ТВ ВИБІР», ТОВ «ЛІДЕР ТВ» на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 15.10.2019 та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 21.01.2020 у справі № 320/6514/18 за позовом ТОВ «НОВИЙ ФОРМАТ ТВ», ТОВ «АРИАДНА ТВ», ТОВ «ПАРТНЕР ТВ», ТОВ «ТВ ВИБІР», ТОВ «ЛІДЕР ТВ» до Національної ради з питань телебачення і радіомовлення (далі також - Нацрада) про визнання протиправними і скасування рішень.

Позов обґрунтовано тим, що оскаржувані рішення прийняті протиправно, оскільки на момент проведення моніторингу позивачі мали право здійснювати мовлення відповідно до умов, визначених ними у заявах про переоформлення ліцензії, а тому позивачі не порушують вимог закону. Також позивачі зазначили, що встановлення міри відповідальності телерадіоорганізацій за порушення законодавства про телебачення та радіомовлення регуляторним актом Нацради суперечить Конституції України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішеннями від 23.07.2015 № 1152, 1156, 1150, 1148, 1154 вирішено застосувати до ТОВ «НОВИЙ ФОРМАТ ТВ», ТОВ «АРИАДНА ТВ», ТОВ «ПАРТНЕР ТВ», ТОВ «ТВ ВИБІР», ТОВ «ЛІДЕР ТВ» санкцію -стягнення штрафу у розмірі 5% від розміру ліцензійного збору, нарахованого за видачу ліцензії та зобов'язано сплатити до Державного бюджету України штраф у зв'язку з невиконанням рішень (розпорядження) Нацради від 18.06.2015 №811, 813, 809, 810, 812, а також розпорядження Національної ради, направлено ліцензіату 23.06.2015 вих. №16/1733, а саме: не усунуто порушення частини сьомої статті 27, частини першої статті 46 (оскільки змінено вихідні дані), частини восьмої статті 28 (оскільки формат і фактичні показники мовлення не відповідають зазначеним у ліцензії після винесення попередження та не приведено свою діяльність у відповідність до вимог чинного законодавства), що свідчить про триваючі порушення Закону України від 21.12.1993 № 3759-XII «Про телебаченні і радіомовлення» (далі - Закон № 3759-XII).

Вказані рішення прийняті за результатами моніторингу програмного забезпечення від 03.07.2015, яким засвідчено, що позивачі не усунули порушення після застосування санкції оголошення попередження, а саме: не привели свою діяльність у відповідність до вимог чинного законодавства, оскільки зафіксовано систематичні порушення Закону України № 3759-XII (частини сьомої статті 27, частини першої статті 46 (змінено вихідні дані); частини восьмої статті 28 (формат і фактичні показники мовлення не відповідають зазначеним у ліцензії)).

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні позовних вимог.

Верховний Суд касаційні скарги задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким позовні вимоги задовольнив.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши положення законодавства, якими врегульовані спірні правовідносини, Верховний Суд констатував, що Нацрада є конституційним, постійно діючим, колегіальним органом, мета діяльності якого включає в себе нагляд за дотриманням телерадіоорганізаціями законодавства у сфері телерадіомовлення.

Вказані наглядові повноваження Нацрада реалізує шляхом контролю за дотриманням телерадіоорганізаціями - ліцензіатами вимог законодавства у галузі телерадіомовлення, ліцензійних умов та умов ліцензій, а також шляхом офіційного моніторингу телерадіопрограм та застосування в межах своїх повноважень санкцій відповідно до закону.

При виявленні на підставі документальних свідчень, актів перевірки чи подання органів державної влади порушень Закону № 3759-XII або ліцензійних умов телерадіоорганізаціями, Нацрада, на підставі вказаних документів, приймає рішення про застосування санкцій.

Отже, на думку колегії суддів приписи частини четвертої статті 71 та частини п'ятої статті 72 Закону № 3759-XII дають підстави для висновку, що законодавцем встановлено окремі документи (документальні свідчення, акти перевірок, звернення органів державної влади), на основі яких встановлюється відповідальність за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення та приймається Нацрадою рішення про застосування санкцій за такі порушення.

Загальні правила проведення перевірок телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги (далі - ліцензіати) встановлює Інструкція про порядок здійснення перевірок телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги, оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та про порушення законодавства про рекламу, затверджена рішенням Нацради від 08.02.2012 № 115 (далі - Інструкція), яка визначає порядок організації та проведення перевірок, оформлення результатів перевірок ліцензіатів, матеріалів про адміністративні правопорушення та про порушення законодавства про рекламу, права та обов'язки уповноважених осіб Нацради.

На думку суду, Положення цієї Інструкції, а також зміст і обсяг прав та обов'язків уповноважених осіб Нацради, які здійснюють перевірки, та ліцензіатів під час проведення перевірок, вимоги порядку проведення перевірок ліцензіатів, дають підстави для висновку про те, що для перевірки виконання ліцензіатом рішень та/або приписів Нацради щодо усунення порушень вимог законодавства та/або умов ліцензії, виданих за результатами проведених перевірок необхідно здійснення позапланової перевірки.

Оспорювані у цій справі рішення прийняті відповідачем за результатами моніторингу програмного забезпечення від 03.07.2015, яким засвідчено, що позивачі не усунули порушення після застосування санкції - оголошення попередження, а саме: не привели свою діяльність у відповідність до вимог чинного законодавства, оскільки зафіксовано систематичні порушення Закону № 3759-XII: частини сьомої статті 27, частини першої статті 46 (змінено вихідні дані); частини восьмої статті 28 (формат і фактичні показники мовлення не відповідають зазначеним у ліцензії).

За таких обставин, оспорювані у цій справі рішення Нацради прийнято з порушенням вимог, зокрема частини п'ятої статті 72 Закону № 3759-XII без проведення позапланової перевірки та складення відповідного акта, у якому б було зафіксовано невиконання позивачами рішень Нацради від 18.06.2015 №№ 809, 810, 811, 812, 813, у зв'язку із чим вони не можуть визнаватись Верховним Судом

такими, що відповідають критеріям, визначеним у частині другій статті 2 КАС України та підлягають скасуванню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 травня 2022 року у справі № 826/17714/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104177982>.

2.3. Про умови скасування державної реєстрації земельної ділянки в Державному земельному кадастрі

Скасування державної реєстрації земельної ділянки здійснюється в разі, коли речове право на земельну ділянку не зареєстровано з вини заявника, тобто особи, за заявою якої проводилася державна реєстрація земельної ділянки в Державному земельному кадастрі. Тобто підставою для скасування державної реєстрації земельної ділянки в Державному земельному кадастрі є наявність вини з боку особи, за заявою якої вносилися відомості до Державного земельного кадастру про земельну ділянку

05 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Тернопільської міської ради на постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 12.09.2018 у справі № 819/375/18 за позовом Тернопільської міської ради до Відділу Держгеокадастру у м. Тернополі в особі Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області, третя особа – Товариство з обмеженою відповідальністю «Руна-Інкам» про зобов'язання скасувати державну реєстрацію земельної ділянки та присвоєний їй кадастровий номер

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На підставі заяви ТОВ «Руна-Інкам» від 26.04.2016 позивач прийняв рішення від 19.08.2016 «Про надання дозволу на розроблення проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки площею до 0,1174.

Витягом з Державного земельного кадастру про земельну ділянку НВ-6102839602016 від 11.11.2016 підтверджується реєстрація в Державному земельному кадастрі вказаної земельної ділянки.

Цій земельній ділянці присвоєно кадастровий номер 6110100000:05:008:0049.

30.11.2017 позивач листом звернувся до Відділу Держгеокадастру у м.Тернополі з проханням скасувати реєстрацію земельної ділянки площею 0,0938 га за АДРЕСА_1 та скасувати присвоєний цій ділянці кадастровий номер 611010000:05:008:0049.

Згідно відповіді Відділу Держгеокадастру у м.Тернополі від 08.12.2017 «Щодо розгляду листа» правові підстави для скасування реєстрації земельної ділянки, які передбачені п. 10 ст. 24 Закону України «Про державний земельний кадастр» є відсутніми.

Постановою Тернопільського окружного адміністративного суду від 20.06.2018 позов задоволено.

Постановою Львівського апеляційного адміністративного суду від 12.09.2018 апеляційну скаргу третьої особи задоволено, рішення Тернопільського окружного

адміністративного суду від 20.06.2018 скасовано та прийнято нове про відмову в задоволенні позову.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі вирішувалося питання щодо можливості скасування державної реєстрації земельної ділянки з підстав бездіяльності третьої особи у оформленні правового титулу на неї.

Правовідносини регулюються Законом України «Про Державний земельний кадастр» (далі - Закон), постановою Кабінету Міністрів України № 1051 від 17.10.2012 «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» (далі - Порядок).

На підставі заяви ТОВ «Руна-Інкам» від 03.11.2016 та відповідної землевпорядної документації державним кадастровим реєстратором Відділу Держгеокадастру у м. Тернополі 11.11.2016 проведено державну реєстрацію земельної ділянки площею 0,0938 га.

Відповідно до ч.10 ст.24 Закону України «Про Державний земельний кадастр» державна реєстрація земельної ділянки скасовується Державним кадастровим реєстратором, який здійснює таку реєстрацію, у разі: поділу чи об'єднання земельних ділянок; якщо протягом одного року з дня здійснення державної реєстрації земельної ділянки речове право на неї не зареєстровано з вини заявника.

За такого правового регулювання Верховний Суд констатував, що скасування державної реєстрації земельної ділянки здійснюється у випадку, коли речове право на земельну ділянку не зареєстровано з вини заявника, тобто особи, за заявою якої проводилася державна реєстрація земельної ділянки у Державному земельному кадастрі. Тобто підставою для скасування державної реєстрації земельної ділянки у Державному земельному кадастрі є наявність вини з боку особи, за заявою якої вносилися відомості до Державного земельного кадастру про земельну ділянку.

Однак судом апеляційної інстанції було встановлено, що ТОВ «Руна-Інкам» після державної реєстрації земельної ділянки вчиняла усі можливі дії, спрямовані на оформлення правовстановлюючих документів на земельну ділянку (подав заяву з проектом землеустрою, погодженим з усіма належними органами).

03.11.2017 ТОВ «Руна-Інкам» подало інформаційний запит №18 щодо надання інформації про розгляд на сесії клопотання щодо затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки площею 0,0938 га по вул.15 Квітня, 2е.

Листом від 09.11.2017 виконавчий комітет Тернопільської міської ради повідомив ТОВ «Руна-Інкам» про те, що клопотання не вирішено і не може бути вирішено з причин розгляду судом справи про визнання протиправним та скасування рішення міської ради, на підставі якого розроблявся проект землеустрою, поданий на затвердження сесією, і яке може бути розглянуто після вирішення справи по суті в судових інстанціях.

Згодом позивач не затвердив землевпорядну документацію та не передав земельну ділянку в оренду третій особі, що стало причиною звернення ТОВ «Руна-Інкам» до суду за захистом своїх порушених прав.

За таких обставин Верховний Суд дійшов висновку, що речове право на земельну ділянку не було зареєстровано не з вини заявника, оскільки останній вчиняв для цього всі належні дії, а отже відповідач вірно відмовив у скасуванні державної реєстрації.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 5 травня 2022 року у справі № 819/375/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104191459>.

2.4. Про можливість проведення інвентаризації земельної ділянки після затвердження проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність / користування

Законодавство України не передбачає заборони проведення інвентаризації земельної ділянки після затвердження проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність / користування, адже інвентаризація земельної ділянки відповідно до статті 35 Закону України «Про землеустрій» не змінює та не встановлює прав власності / користування на земельну ділянку, а лише спрямована на усунення недоліків такої земельної ділянки

11 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держгеокадастру у Запорізькій області на рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 02.08.2018 та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 24.10.2018 у справі № 808/1864/18 за позовом Селянського (фермерського) господарства "ДДК" до Головного управління Держгеокадастру у Запорізькій області про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Розпорядженням Василівської РДА від 20.10.2017 визначено розробити детальний план території земельної ділянки площею 4,2973 га, на якій розташована тракторна бригада за АДРЕСА_1, а також визначено селянське (фермерське) господарство «ДДК» відповідальним за розроблення детального плану території та фінансування робіт з його виготовлення.

19.02.2018 СФГ «ДДК» звернулося до Головного управління Держгеокадастру у Запорізькій області з заявою про надання дозволу на розробку технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель щодо земельної ділянки площею 4,2973 гектарів з кадастровим номером 2320983300:07:020:0001, що розташована на території Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької області.

Листом від 20.04.2018 Головне управління Держгеокадастру у Запорізькій області повідомило позивача про те, що відповідач не має правових підстав для прийняття рішення про надання дозволу на розроблення технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель щодо земельної ділянки площею 4,2973 га.

Рішенням Запорізького окружного адміністративного суду від 02.08.2018, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 24.10.2018, позов задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про землеустрій» визначено, що інвентаризація земель проводиться з метою встановлення місця розташування об'єктів землеустрою, їхніх меж, розмірів, правового статусу, виявлення земель, що не використовуються, використовуються нераціонально або не за цільовим призначенням, виявлення і консервації деградованих сільськогосподарських угідь і забруднених земель, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру, здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і прийняття на їх основі відповідних рішень органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Відповідно до пункту «в» статті 57 Закону України «Про землеустрій» технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель включає: рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування про інвентаризацію земель (у разі якщо інвентаризація земель проводиться щодо земель державної чи комунальної власності).

Тобто, для проведення інвентаризації спірної земельної ділянки необхідне відповідне рішення ГУ Держгеокадастру, оскільки земельна ділянка відноситься до земель державної власності.

Відповідно до пункту 8 Порядку №513 підставою для проведення інвентаризації земель є рішення відповідного органу виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим чи органу місцевого самоврядування щодо виконання відповідних робіт, договори, укладені між юридичними чи фізичними особами (землевласниками і землекористувачами) та розробниками документації із землеустрою, судові рішення.

Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що чинним законодавством України не передбачено підстав, за яких орган Держгеокадастру має право відмовити у наданні дозволу на проведення інвентаризації земельної ділянки, у разі якщо наявні підстави для проведення такої інвентаризації, в тому числі і за бажанням землекористувача та/або органу виконавчої влади.

При цьому, посилання відповідача на розпорядження Василівської РДА від 24.04.2009, яким затверджено проєкт землеустрою СФГ «ДДК» є безпідставними,

оскільки відповідачем фактично ототожнено поняття «проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок» з поняттям «технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель».

На думку Верховного Суду, законодавство України не передбачає заборони проведення інвентаризації земельної ділянки після затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність/користування, адже інвентаризація земельної ділянки відповідно до статті 35 Закону України «Про землеустрій» не змінює та не встановлює прав власності/користування на земельну ділянку, а є лише спрямованою на усунення недоліків такої земельної ділянки.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 травня 2022 року у справі № 808/1864/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104257974>.

2.5. Про підстави ухвалення суб'єктом рішення про відмову в погодженні набуття істотної участі у професійному учаснику фондового ринку

У підпунктах 3 та 4 пункту 7 розділу V Порядку погодження наміру набуття або збільшення особою істотної участі у професійному учаснику фондового ринку, затвердженого рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 13 березня 2012 року № 394, наведено підстави для прийняття рішення Комісії про відмову в погодженні набуття істотної участі або збільшення істотної участі у професійному учаснику фондового ринку. Водночас обставина відповідності зацікавленої особи критерію здатності надати додаткову фінансову підтримку фінансовій установі прямо не зарахована законодавцем до підстав для прийняття рішення про відмову у видачі письмового погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі

25 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 14 серпня 2018 року та постанову Харківського апеляційного адміністративного суду від 6 листопада 2018 року у справі № 820/5046/18 за позовом Селянського (фермерського) господарства "ДДК" до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про визнання протиправним та скасування рішення

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач мав намір придбати частку у статутному капіталі ТОВ "КзУА "Спільна Інвест" для чого уклав договір від 13 жовтня 2017 року з громадянином ОСОБА_2 (розмір частки - 100%; співвідношення частки до загального розміру статутного капіталу Товариства - 0,1%; розмір статутного капіталу Товариства - 7.000.000,00 грн; договірна вартість частки - 6.431,00 грн) та договір від 13 жовтня 2017 року з ТОВ "КзУА "Інвестиційний капітал Україна" (розмір частки - 100%; співвідношення частки до загального розміру статутного капіталу Товариства - 99,9%; розмір

статутного капіталу Товариства - 7.000.000,00 грн; договірна вартість частки - 6.424.569,00 грн).

Письмовою заявою від 10 січня 2018 року позивач звернувся до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку з приводу набуття істотної участі у професійному учаснику фондового ринку - ТОВ "КзУА "Спільна Інвест".

Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку №87 від 15 лютого 2018 року відмовлено у погодженні набуття прямої істотної участі у професійному учаснику фондового ринку - ТОВ "КзУА "Спільна Інвест".

Фактичною підставою для прийняття оскарженого рішення послугували судження про: 1) невідповідність майнового стану заявника абзацу 4 пункту 3 розділу IV Порядку №394 з урахуванням вимоги абзацу 2 пункту 3 розділу IV Порядку №394, 2) відсутність інформації для встановлення відповідності заявника вимогам абзацу 3 пункту 3 розділу IV Порядку №394 з урахуванням контролю в ТОВ "Акцептор".

Харківський окружний адміністративний суд рішенням від 14 серпня 2018 року, залишеним без змін постановою Харківського апеляційного адміністративного суду від 6 листопада 2018 року, позов задовольнив частково.

Визнав протиправним та скасував рішення №87.

Зобов'язав Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку вирішити питання за заявою ОСОБА_1 від 10 січня 2018 року з приводу погодження набуття істотної участі у професійному учаснику фондового ринку ТОВ "КзУА "Спільна Інвест" у порядку абзацу 2 частини четвертої статті 245 Кодексу адміністративного судочинства України (далі - КАС України).

У решті вимог позов залишив без задоволення.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до абзацу першого частини п'ятої статті 9 Закону №2664-III юридична чи фізична особа, яка має намір набути істотної участі у фінансовій установі (крім корпоративного інвестиційного фонду) або збільшити її таким чином, що зазначена особа буде прямо чи опосередковано володіти або контролювати 10, 25, 50 і 75 відсотків статутного (складеного) капіталу такої фінансової установи чи права голосу придбаних акцій (часток) в органах фінансової установи, зобов'язана отримати письмове погодження органу, який здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг, якщо інше не передбачено законами з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг.

У частині шостій статті 9 Закону №2664-III перелічені підстави відмови у видачі письмового погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі для органу, який здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг.

Згідно підпунктів 3 та 4 пункту 7 розділу V Порядку №394 підставами для прийняття рішення Комісії про відмову в погодженні набуття істотної участі або збільшення істотної участі у професійному учаснику фондового ринку є: ділова репутація або фінансовий стан заявника не відповідає вимогам, установленим Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових

послуг» або цим Порядком; у заявника відсутні власні кошти в обсязі, необхідному для набуття або збільшення істотної участі, та/або ним не підтверджено джерела походження коштів, що вносяться до статутного капіталу.

Касатор вважав, що фінансовий (майновий) стан позивача має відповідати вимогам щодо наявності власних коштів у розмірі більшому 100% у регулятивному капіталі професійного учасника фондового ринку. Проте, на думку скаржника, фінансовий стан заявника не відповідав вимогам, установленим Порядком №394.

Верховний Суд, проаналізувавши наведені вище норми права, звернув увагу на той факт, що обставина відповідності зацікавленої особи критерію здатності надати додаткову фінансову підтримку фінансовій установі прямо не віднесена законодавцем до підстав для прийняття рішення про відмову у видачі письмового погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі.

За розрахунками суб'єкта владних повноважень залишковий фінансовий стан заявника після виконання зобов'язань з придбання частки у ТОВ "КзУА "Спільна Інвест" повинен бути достатнім для надання фінансової підтримки як ТОВ "КзАУ "Спільна інвест" у розмірі регулятивного капіталу (тобто 7.620.349,00грн.), так і ТОВ "Акцептор" у розмірі регулятивного капіталу (25.000.000,00грн). Окрім того, пряма участь позивача у ТОВ "Акцептор" складає лише 4%.

Правових обґрунтувань щодо наявності у позивача обов'язку надавати фінансову підтримку у розмірі 100% регулятивного капіталу ТОВ одноособово, а не пропорційно до обсягу прямої участі разом та нарівні з іншими учасниками ТОВ відповідач суду не надав.

Відтак, колегія суддів погодилася з висновком судів попередніх інстанцій, що проведені відповідачем розрахунки фінансового стану зацікавленої особи та показника здатності особи надавати фінансову підтримку ТОВ як професійному учаснику фондового ринку не узгоджуються ані з приписами частини шостої статті 9 Закону №2664-III (у той час як саме приписами цієї норми права визначені випадки, коли може бути надана відмова у погодженні набуття істотної участі), ані з приписами Порядку №394.

Підсумовуючи, Верховний Суд вказав на той факт, що при винесенні спірного рішення відповідач взагалі не керувався приписами зазначеної статті Закону, а мотивував здійснене волевиявлення виключно посиланням на приписи Порядку №394.

Відповідно до частини третьої статті 7 КАС України у разі невідповідності правового акта Конституції України, закону України, міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або іншому правовому акту суд застосовує правовий акт, який має вищу юридичну силу, або положення відповідного міжнародного договору України.

Таким чином, у спірній ситуації застосуванню підлягали положення Закону №2664-III, як акта вищої юридичної сили.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 травня 2022 року у справі № 820/5046/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104466993>.

2.6. Про обов'язкову умову для проведення індексації пенсії

Обов'язковою умовою для проведення індексації пенсії є подання позивачем довідки підприємства, де він працює, у якій зазначається розмір оплати праці, проіндексована її сума й сума індексації, з урахуванням тих обставин, що заробітна плата працюючого пенсіонера не буде перевищувати прожиткового мінімуму, встановленого для працездатної особи

04 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 09 жовтня 2017 року у справі № 369/3365/17 за позовом ОСОБА_1 до Києво-Святошинського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Київської області про зобов'язання провести позивачу індексацію пенсії відповідно до Закону України від 3 липня 1991 року № 1282-XII «Про індексацію грошових доходів населення» (далі – Закон № 1282-XII) з урахуванням показника індексу інфляції по Україні за період з січня 2014 року по січень 2017 року включно 203,4%.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач перебуває на обліку у відповідача, отримує пенсію за віком при повному стажі та продовжує працювати.

Представник позивача 09.03.2017 звернувся до відповідача із заявою, в якій просив повідомити про проведену позивачу індексацію пенсії помісячно з 01.01.2014 по день звернення, до якої було додано лист Державної служби статистики України про індекси споживчих цін № 15.2-20/395ПІ від 06.03.2017.

Листом від 15.03.2017 відповідач повідомив представника позивача, що індексація пенсій, призначених згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», проводиться в автоматичному режимі відповідно до Порядку проведення індексації грошових доходів населення, затвердженого постановою КМ України № 1078 від 17.07.2003 (далі – Порядок № 1078). Порядком передбачено, що працюючим пенсіонерам в першу чергу індексується сума оплати праці. Для проведення індексації пенсій нарахування поточної індексації пенсій у 2017 році буде проводитись після настання підстав з урахуванням бюджету Пенсійного фонду України.

Вважаючи зазначене рішення відповідача незаконним, позивач звернулась до суду.

Постановою Києво-Святошинського районного суду Київської області від 18 травня 2017 року позов задоволено. Суд першої інстанції виходив з того, що індексація грошових доходів населення здійснюється уповноваженим органом автоматично за наявності конкретного юридичного факту. На переконання суду першої інстанції, жодним нормативно-правовим актом не передбачена необхідність звертатись до органів із заявою про проведення індексації. Непроведення індексації пенсії позивача відповідачем в зв'язку з тим, що позивач працює, є протиправним

та суперечить Порядку № 1078, яким передбачено проведення індексації пенсії працюючим пенсіонерам.

Постановою Київського апеляційного адміністративного суду рішення суду першої інстанції скасовано та прийнято нове, яким у задоволенні позову відмовлено.

Суд апеляційної інстанції зазначив, що обов'язковими умовами проведення індексації є подання позивачем довідки підприємства, де вона працює, в якій зазначається розмір її оплати праці, проіндексована її сума і сума індексації, з урахуванням тих обставин, що заробітна плата працюючого пенсіонера не буде перевищувати прожиткового мінімуму встановленого для працездатної особи.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційного адміністративного суду – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши пункти 1-1, 4, 9 Порядку № 1078 Верховний Суд зазначив, що грошовий дохід фізичної особи індексується виключно у межах прожиткового мінімуму, а дохід в частині, що перевищує розмір прожиткового мінімуму, індексації не підлягає. При цьому, зазначені межі бази індексації, тобто максимального розміру доходу, який підлягає індексації, встановлено не для кожного окремого виду доходу, який може бути індексовано, а для сукупного грошового доходу в цілому.

Якщо особа одночасно отримує різні види доходу, зокрема заробітну плату та пенсію, то їх індексація здійснюється в порядку черговості, при цьому в першу чергу індексується заробітна плата. Якщо ж заробітна плата перевищує розмір прожиткового мінімуму, то її індексація здійснюється з розміру, що дорівнює прожитковому мінімуму. У цьому випадку індексація сукупного грошового доходу у межах прожиткового мінімуму вважається виконаною, а тому інші доходи, у тому числі пенсія, індексації не підлягають.

Умовою проведення індексації є надання довідки підприємства, де працює особа, в якій зазначається розмір його оплати праці, проіндексована її сума і сума індексації, з урахуванням тих обставин, що заробітна плата працюючого пенсіонера не буде перевищувати прожиткового мінімуму встановленого для працездатної особи.

Апеляційний суд встановив, що при зверненні до пенсійного органу позивачем відповідної довідки подано не було.

Обов'язок індексації грошового доходу позивача у повній мірі покладался на її роботодавця, а індексації підлягав виключно дохід у вигляді заробітної плати (оскільки її розмір перевищував розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб). Відповідач, у даному випадку, не мав та не має правових підстав для здійснення індексації пенсії позивача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 травня 2022 року у справі № 369/3365/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104177524>.

2.7. Про важливість належного заповнення табеля обліку використання робочого часу

Оскільки заповнений належним чином табель обліку використання робочого часу є підставою для здійснення нарахування та виплати працівникові заробітної плати, то його достовірне і правильне оформлення відповідно до вимог законодавства – важлива передумова для дотримання трудових гарантій особи, зокрема щодо оплати праці в повному розмірі

18 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління Держпраці у Тернопільській області на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 17 січня 2019 року у справі № 819/939/18 за позовом сільськогосподарського кооперативу «Дніпро» до Управління Держпраці у Тернопільській області про визнання протиправними дій відповідача щодо проведення заходу державного контролю за додержанням законодавства про працю (інспекційного відвідування) СГК «Дніпро»; визнання протиправним та скасування припису відповідача про усунення виявлених порушень від 12.04.2018; визнання протиправним та скасування постанов відповідача про накладення штрафу уповноваженими посадовими особами від 25.04.2018 за порушення трудового законодавства.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Згідно рішення керівника відповідача видано наказ про проведення інспекційного відвідування з метою розгляду звернення ОСОБА_1 від 06.03.2018.

На підставі наказу головним державним інспектором з питань додержання законодавства про працю, зайнятість та інших нормативно - правових актів проводилось інспекційне відвідування позивача.

За результатами здійснення заходу державного контролю та аналізу наданих документів, було складено акт інспекційного відвідування від 12.04.2018, у якому зафіксовані порушення законодавства про працю, зокрема:

- частини другої статті 30 Закону України від 24.03.1995 № 108/95-ВР «Про оплату праці» (далі – Закон № 108/95-ВР) - не відображення в табелях робочого часу за грудень 2017 року, січень і березень 2018 року відпрацьовані працівниками години у святкові дні.

Рішенням Тернопільського окружного адміністративного суду від 15 серпня 2018 року у задоволенні позову відмовлено.

Постановою апеляційного адміністративного суду, рішення суду першої інстанції скасовано в частині відмови у задоволенні позовних вимог про визнання протиправним та скасування припису відповідача про усунення виявлених порушень від 12.04.2018, зазначених в пунктах 1,2,3, та задоволено позовні вимоги в цій частині.

Надаючи правову оцінку вимогам припису в частині не відображення у табелях робочого часу роботи у святкові дні (пункт 1 припису) та відповідній постанові

про накладення штрафу за порушення частини другої статті 30 Закону № 108/95-ВР, суд апеляційної інстанції зазначив наступне.

З табелів робочого часу за грудень 2017 року, січень, березень 2018 року вбачається, що в них графа за 25 грудня 2017 року, 1 січня 2018 року та 8 березня 2018 року заповнена і проставлено працівникам 7 год. робочого часу та з урахуванням цих днів вказано підсумовану кількість робочого часу в графі «всього». Тобто, відпрацьований робочий час у святкові дні відображений у табелях робочого часу.

На переконання апеляційного суду, не заповнення позивачем графи «з них святкові» не спростовує запису робочого часу і його підсумованого обліку в табелях робочого часу, а отже й висновок суду першої інстанції про законність постанови про накладення штрафу за порушення вимог частини другої статті 30 Закону № 108/95-ВР та пункту 1 спірного припису про усунення порушень є помилковим.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу управління Держпраці частково, постанову апеляційного адміністративного суду в частині задоволення позову про визнання протиправними та скасування пункту 1 припису відповідача про усунення виявлених порушень від 12.04.2018 і постанови від 25.04.2018 про накладення штрафу за порушення вимог частини другої статті 30 Закону № 108/95-ВР - скасував, і залишив у цій частині в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини другої статті 30 Закону № 108/95-ВР роботодавець зобов'язаний забезпечити достовірний облік виконуваної працівником роботи і бухгалтерський облік витрат на оплату праці у встановленому порядку.

Підпунктом 1.4 пункту 1 наказу Державного комітету статистики України від 05.12.2008 № 489 затверджено та введено в дію з 1 січня 2009 року типові форми первинної облікової документації підприємств, установ, організацій, що додаються, зокрема, № П-5 «Табель обліку використання робочого часу», у якому передбачено графу «Години роботи у вихідні та святкові дні».

Отже, в силу вищенаведених вимог законодавства роботодавець був зобов'язаний у встановленому законом порядку забезпечити достовірний, тобто такий, який відповідає дійсності, облік виконуваної працівником роботи, зокрема, належну фіксацію відомостей про використання робочого часу у вихідні та святкові дні.

При цьому, суд апеляційної інстанції встановив, що відповідно до табелів робочого часу за грудень 2017 року, січень, березень 2018 року в них графа за 25.12.2017, 01.01.2018 та 08.03.2018 заповнена і проставлено працівникам 7 год. робочого часу та з урахуванням цих днів вказано підсумовану кількість робочого часу в графі «всього». Водночас графа табеля «з них святкові» не заповнена позивачем.

Оскільки заповнений належним чином табель обліку використання робочого часу є підставою для здійснення нарахування та виплати працівникові заробітної плати, то його достовірне і правильне оформлення відповідно до вимог законодавства є важливою передумовою для дотримання трудових гарантій особи, зокрема, щодо оплати праці у повному розмірі.

Незабезпечення ж достовірного обліку виконуваної працівником роботи є самостійним порушенням незалежно від того, чи призвело це до порушення трудових гарантій працівників щодо оплати праці, чи ні.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 травня 2022 року у справі № 819/939/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104361416>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1. Про відмінності в тексті договору від його проєкту, які не впливають на результат тендеру

Умови договору про закупівлю не повинні саме сутнісно, змістом виходити за межі тендерної пропозиції (за винятком тих випадків, які передбачає Закон України «Про публічні закупівлі»). Несуттєві відмінності умов договору про закупівлю від його проєкту, які за своїм наповненням не визначають нових договірних зобов'язань, не звужують чи, навпаки, не розширюють договірних зобов'язань сторін, які витікають із тендерних пропозицій і тендерної документації і не суперечать останнім, не можуть мати наслідком нікчемність договору про закупівлю

04 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного офісу Держаудитслужби на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 08 червня 2021 року і постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 21 жовтня 2021 року у справі № 160/6513/21 за позовом Департаменту житлового господарства Дніпровської міської ради до Східного офісу Держаудитслужби, третя особа: товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕЛЛОР-ГРУП», про визнання протиправним та скасування висновку.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Департамент житлового господарства Дніпровської міської ради звернувся до суду з позовною заявою до Східного офісу Держаудитслужби, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, - ТОВ «ТЕЛЛОР-ГРУП», у якій, з урахуванням уточнених позовних вимог, просив визнати протиправним і скасувати висновок Східного офісу Держаудитслужби від 14 квітня 2021 року про результати моніторингу процедури закупівлі UA-2021-02-09-003415-а щодо предмета закупівлі - ДСТУ Б.Д. 1.1-1:2013, Капітальний ремонт покрівлі, що становить складову частину житлових будинків м. Дніпро, 41820000UAN, 45453000-7, ДК021, 22, роботи, замовник - ДЕПАРТАМЕНТ ЖИТЛОВОГО ГОСПОДАРСТВА ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ (далі - Спірний висновок).

Позивач пояснив, що викладені у Спірному висновку зауваги до тендерної документації і договору, укладеному з Товариством за наслідками процедури закупівлі (якої стосувався моніторинг), інтерпретовані як порушення законодавства

у сфері публічних закупівель, у вимірі спірних правовідносин ґрунтуються на помилковому тлумаченні положень законодавства. З погляду позивача, неточності, на які звернув увагу відповідач, не є суттєвими, а головне не змінили основних умов закупівлі послуг.

Судами першої та апеляційної інстанцій позовні вимоги задоволеною.

Суди виходили з того, що під час моніторингу відповідач по суті звірив умови договору від 16 березня 2021 року № 05/2021 на відповідність умовам проекту договору підяду, наданого у складі тендерної пропозиції та тендерної документації, проте не навів, з погляду цих судів, переконливих доводів їхньої невідповідності, що могла б свідчити про порушення частини шостої статті 33, частини четвертої статті 41 Закону № 922-VIII.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що у Спірному висновку орган державного фінансового контролю зазначив про порушення позивачем як підконтрольною установою наведених положень Закону України «Про публічні закупівлі» й у цьому зв'язку зобов'язав його здійснити заходи щодо усунення виявлених порушень в установленому законодавством порядку, зокрема, шляхом припинення зобов'язань за договором від 16 березня 2021 року № 05/2021 з дотриманням положень Господарського кодексу України та Цивільного кодексу України. Адресована позивачу вимога про припинення зобов'язань за договором від 16 березня 2021 року № 05/2021 спричинена «висновком» відповідача про порушення (позивачем) частини четвертої статті 41 Закону України «Про публічні закупівлі», що в розумінні пункту 2 частини першої статті 43 вказаного Закону має наслідком нікчемність договору про закупівлю.

Порушення частини четвертої статті 41 Закону України «Про публічні закупівлі», відповідно до Спірного висновку, полягали у невідповідності/неузгодженості деяких умов/положень договору від 16 березня 2021 року № 05/2021 умовам/положенням, які були зазначені у проекті цього договору у складі тендерної документації (Замовника) і тендерної пропозиції (Товариства).

Відмінності стосувалися: дати використання авансу (пункт 4.1), адже замість «25 грудня 2020 року», як було написано в проектах договору про закупівлю, в укладеному з Товариством договорі від 16 березня 2021 року № 05/2021 зазначено «25 грудня 2021 року»; дати виконання робіт, якою, замість «31 грудня 2021 року», зазначеній у проекті, визначено «31 грудня 2022 року» (пункт 5.2. розділу 5); доповнень договору від 16 березня 2021 року № 05/2021 умовами/положеннями, яких не було в проектах (пункти 1.1 розділу I, пункт 4.3 розділу 4, пункт 6.1.1 пункту 6 розділу 6).

Верховний Суд дійшов висновку, що з урахуванням обставин справи, підхід відповідача до перевірки умов договору від 16 березня 2021 року № 05/2021 на відповідність змісту тендерної документації і тендерної пропозиції по суті звівся до дослівного зіставлення тексту/умов договору, укладеного з переможцем

процедури закупівлі, з текстами/умовами проекту цього договору, який був у складі тендерної документації, а також у складі тендерної пропозиції Товариства. Проте, звертаючи увагу на текстові розбіжності/відмінності між договором і його проектами, відповідач не пояснив, наскільки суттєвими, значимими вони є в площині відкритих торгів, в рамках яких цей договір укладено, а головне тендерній пропозиції, яка складається не тільки з проекту договору, але й містить іншу інформацію і документацію, з якою у підсумку теж мають узгоджуватися умови договору з переможцем процедури закупівлі.

Колегія суддів зазначила, що ті зміни і доповнення договору 16 березня 2021 року № 05/2021, які відповідач у Спірному висновку розглядає як відхилення від тендерної документації і тендерної пропозиції, по суті такими не є. Хоча договір про закупівлю має ґрунтуватися на проекті цього договору (у складі тендерної документації і пропозиції) й містити аналогічні умови. Але це не заперечує й того, що умови проекту можуть піддаватися редагуванню вже під час укладення договору, особливо коли помилки (описки) у проекті є очевидними. Приміром, кінцева дата використання авансу (у проекті - 25 грудня 2020 року) не може передувати даті укладення договору про закупівлю (16 березня 2021 року).

За Законом України «Про публічні закупівлі» вимагається, щоб умови договору про закупівлю не відрізнялися від змісту тендерної пропозиції (частина четверта статті 41), а його істотні умови не змінювалися після підписання (за винятками, передбаченими у тій же частині п'ятій статті 41). У цьому зв'язку важливо розуміти, що умови договору про закупівлю не повинні саме сутнісно, змістовно виходити за рамки тендерної пропозиції (за винятком тих випадків, які передбачає вказаний Закон). Несуттєві відмінності умов договору про закупівлю від його проекту, які за своїм наповненням не визначають нових договірних зобов'язань, не звужують чи, навпаки, не розширюють договірних зобов'язань сторін, які витікають із тендерних пропозицій і тендерної документації, й не суперечать останнім, не можуть мати наслідком нікчемність договору про закупівлю. При цьому суди попередніх інстанцій встановили, що згадані у Спірному висновку відмінності/відхилення окремих положень договору від 16 березня 2021 року № 05/2021 від того, що написано у проектах Замовника і Товариства, не тільки не суперечили тендерній документації і тендерній пропозиції, але й узгоджувалися з ними.

Верховний Суд вказав, що висновок відповідача про нікчемність договору від 16 березня 2021 року № 05/2021, оснований на положеннях частини другої статті 43 Закону України «Про публічні закупівлі», є необґрунтованим.

Стосовно неправильного, з погляду відповідача, визначення предмета закупівлі, оскільки предмет закупівлі (роботи) мав би визначатися за об'єктами (будинки, будівля, споруда), щодо яких ці роботи (у цьому випадку йшлося про капітальний ремонт покрівлі) планувалося виконувати, Верховний Суд вказав, що позивач виокремив інформацію про всі об'єкти будівництва (житлові будинки), щодо капітального ремонту покрівель яких оголошено процедуру закупівлі, в окремий список (у ньому зазначено про 22 об'єкти - житлові будинки),

який долучено до тендерної документації як додаток. В оголошенні про проведення відкритих торгів і в пункті 4.1 тендерної документації зазначено узагальнену назву предмета закупівлі згідно з пунктом 27 частини першої статті 1, а також відповідно пункту 2 частини другої статті 21 Закону № 922-VIII. Щодо місця виконання робіт, то як в оголошенні, так і в тендерній документації (пункт 4.3) зазначено про згаданий перелік з інформацією про 22 об'єкти й відповідно про 22 роботи (капітальний ремонт покрівлі), на закупівлю яких оголошено відкриті торги.

Таким чином позивач дотримався вимог Закону України «Про публічні закупівлі» щодо визначення предмета закупівлі («роботи» - капітальний ремонт покрівлі), а також щодо місця їх виконання зважаючи на те, що оприлюднена тендерна документація містить інформацію про всі об'єкти, щодо яких закуповуються «роботи». Відсутність переліку цих об'єктів і їхніх адрес безпосередньо в пункті 4.3 тендерної документації не може свідчити про неправильне визначення «предмета закупівлі» (робіт).

Щодо строку дотримання умов тендерної пропозиції, де позивач теж, за текстом Спільного висновку, допустив порушення Закону, то в контексті обставин цієї справи ця неточність у термінології, допущена у додатку № 3 тендерної документації (тендерна пропозиція), не вплинула на зміст тендерної документації, які і на перебіг торгів на закупівлю робіт загалом. Розгляд пропозиції Товариства, укладення з ним договору про закупівлю та його оприлюднення відбулися своєчасно. Тож ця обставина, з погляду колегії суддів, окрім того, що вже не може бути усунена (адже процедуру закупівлі завершено), не може заперечувати факт чинності договору від 16 березня 2021 року № 05/2021.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 травня 2022 року у справі № 160/6513/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104191330>.

2. Про порядок проведення громадського обговорення згідно з вимогами Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»

Норми Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» не встановлюють умов щодо кількості членів територіальних громад, які залучаються до обов'язкового громадського обговорення, та обмежень на проведення громадських обговорень в робочі дні

05 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 13 грудня 2018 року у справі № 815/2554/18 за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 до Першотравневої сільської ради Лиманського району Одеської області про визнання протиправним і скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

11 серпня 2016 року Першотравнева сільська рада, розглянувши ініціативу (пропозицію) Визирського сільського голови щодо об'єднання та результати

громадських обговорень, прийняла рішення №156-VII, яким вирішила надати згоду на добровільне об'єднання громади Першотравневої сільської ради з територіальними громадами сіл Визирка, Воронівка у Визирську сільську громаду з адміністративним центром у селі Визирка.

Рішенням Першотравневої сільської ради від 26.08.2016 №159-VI схвалено проєкт рішення Першотравневої сільської ради «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (Додаток 1) та План організаційних заходів щодо добровільного об'єднання територіальних громад (Додаток 2).

Рішенням Лиманської районної ради від 09.12.2016 №157-VII «Про схвалення моделей об'єднаних територіальних громад Лиманського району Одеської області» схвалено модель Визирської сільської об'єднаної територіальної громади у складі Визирської, Любопільської, Першотравневої, Сичавської сільських рад і Новобілярської селищної ради.

Рішенням Першотравневої сільської ради від 14.04.2017 №261-VII «Про добровільне об'єднання територіальних громад» вирішено об'єднатись з територіальними громадами Визирської, Любопільської, Першотравневої, Сичавської сільських рад та Новобілярської селищної ради у Визирську об'єднану територіальну громаду з центром в с. Визирка.

13 квітня 2018 року сільський голова Першотравневої сільської ради видав розпорядження №53/2018-СР «Про вивчення пропозиції щодо добровільного об'єднання територіальних громад», яким розпочав процедуру громадського обговорення стосовно вивчення пропозиції щодо добровільного об'єднання територіальних громад з центром у с. Визирка.

25 квітня 2018 року у селі Першотравневному відбулося громадське обговорення щодо вивчення пропозицій про добровільне об'єднання громадян у формі громадських слухань, за результатами яких було вирішено надати згоду на добровільне об'єднання територіальних громад сіл Визирка, Воронівка Визирської сільської ради, сіл Першотравневе, Міщанка, Порт, Нова Вільшанка, Зоря Труда, Кінне, Степове Першотравневої сільської ради, сіл Любопіль, Ранжеве Любопільської сільської ради.

04 травня 2018 року Першотравневою сільською радою прийнято рішення №423-VII, яким вирішено надати згоду на здійснення добровільного об'єднання територіальних громад сіл Визирка, Воронівка Визирської сільської ради, сіл Першотравневе, Міщанка, Порт, Нова Вільшанка, Зоря Труда, Кінне, Степове Першотравневої сільської ради, сіл Любопіль, Ранжеве Любопільської сільської ради Лиманського району Одеської області у Визирську сільську об'єднану територіальну громаду з центром в селі Визирка шляхом внесення змін до рішення Першотравневої сільської ради №156-VII від 11 серпня 2016 року.

Не погоджуючись з указаним рішенням, позивачі звернулися до суду.

Судом першої інстанції позов задоволено, оскільки відповідачем не було дотримано передбаченого Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» порядку добровільного об'єднання територіальних громад.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої, у задоволенні позову відмовив. Суд апеляційної інстанції виходив з того, що обов'язковою умовою задоволення позову є доведеність позивачем порушення саме його прав та охоронюваних законом інтересів з боку відповідача, зокрема, наявність у особи, яка звернулася з позовом, суб'єктивного матеріального права або законного інтересу, на захист якого подано позов. Оцінивши доводи, якими позивачі обґрунтовували порушення їхніх прав та інтересів, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що оскаржуване рішення відповідача не зачіпає конкретних індивідуальних прав позивачів у публічно-правових відносинах, що виникли між ними та відповідачем.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Положенням статті 55 Конституції України кореспондує частина перша статті 5 КАС України, якою передбачено право кожної особи в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси, і просити про їх захист.

З огляду на вимоги статей 2, 5 КАС України об'єктом судового захисту в адміністративному судочинстві є не будь-який законний інтерес. Заінтересованість позивача повинна мати правовий характер, який виявляється в тому, що рішення суду повинно мати правові наслідки для позивача. Заінтересованість повинна мати об'єктивну основу. Юридична заінтересованість не впливає з факту звернення до суду, а повинна передувати йому. Тому для надання особі судового захисту, про який вона просить, недостатньо лише твердження позивача, наведеного у позовній заяві, про порушення права, свободи або законного інтересу.

У розумінні КАС України, захист прав, свобод та інтересів осіб завжди передбачає наявність встановленого судом факту їхнього порушення. Таким чином, право на судовий захист має лише та особа, яка є суб'єктом (носієм) порушених прав, свобод чи інтересів. Тож для того, щоб особі було надано судовий захист, суд установлює, чи особа дійсно має порушене право, свободу чи інтерес і це право, свобода чи інтерес порушені відповідачем у публічно-владних правовідносинах, що виникли між ним і позивачем.

Верховний Суд дійшов висновку про недоведеність позивачами порушення їхніх індивідуальних прав оскаржуваним рішенням.

Також колегія суддів Верховного Суду констатувала, що з аналізу положень статей 5-7 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» впливає, що у кожній громаді, яка включається у процес об'єднання, обов'язково проводяться два громадські обговорення: перше - обговорення пропозиції щодо ініціювання добровільного об'єднання територіальних громад, яке проводиться протягом 30 днів з дня надходження такої пропозиції; друге - обговорення проєктів рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад, за результатами

якого сільські, селищні, міські голови вносять питання про його схвалення на розгляд сільських, селищних, міських рад.

При цьому позивачі як члени територіальної громади Першотравневої сільської ради в силу статей 5, 7 вказаного Закону мають право на участь у громадському обговоренні як пропозиції щодо ініціювання добровільного об'єднання територіальних громад (перше обговорення), так і підготовлених спільною робочою групою проектів рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад (друге обговорення). Обидва обговорення, згідно із положеннями Закону, є обов'язковими.

Таким чином право позивачів на участь у місцевому самоврядуванні в процесі добровільного об'єднання територіальних громад реалізовується шляхом забезпечення їм участі в громадських обговореннях.

Як встановлено судом апеляційної інстанції, ОСОБА_1 і ОСОБА_2 брали участь в призначеному на 25.04.2018 громадському обговоренні. Зокрема, на зборах заслухана пропозиція ОСОБА_2 про добровільне об'єднання Першотравневої, Визирської, Кремидівської, Дмитрівської сільських рад з центром в с. Першотравневе. З протоколу громадських обговорень від 25.04.2018 випливає, що за пропозицію об'єднання Першотравневої, Визирської, Кремидівської та Дмитрівської сільських рад з центром в с. Першотравневе проголосувало 119 осіб, тоді як за добровільне об'єднання територіальних громад с. Визирка, с. Воронівка (Визирська сільська рада), с. Першотравневе, с. Міщанка, с. Порт, с. Нова Вільшанка, с. Зоря Труда, с. Кінне, с. Степове (Першотравнева сільська рада), с. Любопіль, с. Ранжеве (Любопільська сільська рада) Лиманського району Одеської області у Визирську сільську об'єднану територіальну громаду з центром у с. Визирка підтримало 221 особа.

Зауваження позивачів щодо порушення порядку проведення громадських обговорень внаслідок їхнього призначення на «робочий» день обмеженої кількості учасників, Верховний Суд відхилив, адже нормами Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» не встановлено умов щодо кількості членів територіальних громад, які залучаються до обов'язкового громадського обговорення, та обмежень на проведення громадських обговорень в «робочі» дні, а тому відповідачем забезпечено належне громадське обговорення щодо добровільного об'єднання територіальних громад на виконання вимог Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 5 травня 2022 року у справі № 815/2554/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104191514>.

3. Про вимоги до рішення про тимчасове припинення обігу харчових продуктів

Рішення про тимчасове припинення обігу харчових продуктів ухвалюється в разі, якщо такий обіг становить загрозу для життя та/або здоров'я людини. Рішення про тимчасове припинення обігу харчових продуктів повинно обмежувати відповідну

господарську діяльність лише в частині, що є необхідною та достатньою для усунення загрози для життя та/або здоров'я людини, і має визначати, який конкретний вид діяльності підлягає тимчасовому припиненню та з використанням якої потужності (її частини)

26 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Дитячий оздоровчий заклад санаторного типу «Славутич» на рішення Київського окружного адміністративного суду від 03 квітня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 07 серпня 2019 року у справі № 810/3710/18 за позовом Головного управління Держпродспоживслужби в Київській області до ТОВ «Дитячий оздоровчий заклад санаторного типу «Славутич», третя особа - ОСОБА_1, про тимчасове припинення виробництва

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У липні 2018 року Головне управління Держпродспоживслужби в Київській області звернулось до відповідача з позовом, в якому просило застосувати заходи реагування до відповідача, а саме: зобов'язати відповідача тимчасово зупинити виробництво (виготовлення), реалізацію продукції, виконання робіт, надання послуг з оздоровлення та відпочинку за адресою: Київська обл., Переяслав-Хмельницький р-н., с. Циблі, вул. Героїв Дніпра, 1 до виконання вимог приписів від 17 липня 2018 року № 10-09/09, від 26 липня 2018 року № 10-09/10 та розпоряджень від 16 липня 2018 року № 10-01.1-02/6187, від 31 липня 2018 року № 10-01.1-02/6729.

Позовні вимоги обґрунтовувались тим, що при проведенні лабораторно-інструментальних досліджень зразків питної води та об'єктів довкілля на санітарно-мікробіологічні та фізико-хімічні показники ТОВ «Дитячий оздоровчий заклад санаторного типу «Славутич» встановлено невідповідність за санітарно-мікробіологічними показниками об'єктів зовнішнього середовища та невідповідність води питної із артсвердловини. При цьому, відповідачем у добровільному порядку виявлені порушення не усунуто.

Суди першої та апеляційної інстанцій позовні вимоги задовольнили зважаючи на те, що належними і допустимим доказами підтверджується факт діяльності відповідача з порушенням законодавства у сфері харчових продуктів, а будь-яких доказів, які б підтверджували усунення вказаних порушень, надано не було; посадові особи ГУ Держпродспоживслужби в Київській області, проводячи перевірку діяльності відповідача, діяли в межах своїх повноважень та на підставі діючих норм законодавства.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частин 1-3 статті 67 Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» не пізніше наступного дня з дня виявлення порушення законодавства про харчові продукти та корми головний

державний інспектор (головний державний ветеринарний інспектор) приймає рішення про тимчасове припинення виробництва та/або обігу харчових продуктів та/або кормів, якщо таке виробництво та/або обіг становлять загрозу для життя та/або здоров'я людини та/або тварини. Рішення про тимчасове припинення виробництва та/або обігу харчових продуктів та/або кормів повинно обмежувати відповідну господарську діяльність лише в частині, що є необхідною та достатньою для усунення загрози для життя та/або здоров'я людини та/або тварини, та має визначати, який конкретний вид діяльності та з використанням якої потужності (її частини) підлягає тимчасовому припиненню.

Рішення про тимчасове припинення виробництва та/або обігу харчових продуктів та/або кормів набирає чинності з моменту його вручення операторові ринку і оприлюднення на офіційному веб-сайті компетентного органу та діє протягом визначеного таким рішенням строку, але не більше 10 робочих днів. Якщо для усунення оператором ринку порушення законодавства про харчові продукти та/або корми необхідно припинити виробництво та/або обіг харчових продуктів та/або кормів на час, що перевищує граничний строк, встановлений частиною другою цієї статті, головний державний інспектор (головний державний ветеринарний інспектор) звертається в порядку, встановленому КАС України, до суду з позовом про зобов'язання оператора ринку тимчасово припинити виробництво та/або обіг харчових продуктів та/або кормів. Позов про зобов'язання оператора ринку тимчасово припинити виробництво та/або обіг харчових продуктів та/або кормів має бути подано до суду не пізніше закінчення строку дії рішення про тимчасове припинення виробництва та/або обігу харчових продуктів та/або кормів.

Верховний Суд вказав, що системний аналіз наведених норм дає підстави для висновку, що рішення про тимчасове припинення обігу харчових продуктів приймається у випадку, якщо такий обіг становить загрозу для життя та/або здоров'я людини. Рішення про тимчасове припинення обігу харчових продуктів повинно обмежувати відповідну господарську діяльність лише в частині, що є необхідною та достатньою для усунення загрози для життя та/або здоров'я людини, та має визначати, який конкретний вид діяльності та з використанням якої потужності (її частини) підлягає тимчасовому припиненню.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що наведені законодавчі приписи встановлюють не лише критерії, яким повинно відповідати рішення уповноваженого органу про тимчасове припинення обігу харчових продуктів, а й рішення суду за наслідками розгляду позовної заяви органу державного контролю, поданої на виконання вимог частини 3 статті 67 цього Закону.

Верховним Судом враховано, що висновками лабораторних досліджень 30 змивів на БКГП, взятих по приміщенню харчоблоку відповідача встановлено - пат. стафілокок та пат. Флору, а в матеріалах справи наявний Акт санітарно-епідеміологічного розслідування масового захворювання дітей від 03 липня 2018 року діти, що перебували на відпочинку у ТОВ «Дитячий оздоровчий заклад санаторного типу «Славутич».

Викладене вказує на фактичне існування реальної загрози для життя та здоров'я дітей, які можуть знаходитися у ТОВ «Дитячий оздоровчий заклад санаторного типу «Славутич», а тому обгрунтованим є висновок про необхідність повного зупинення виробництва та відпочинку (виготовлення), реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг з оздоровлення та відпочинку до усунення встановлених приписами та розпорядженнями ГУ Держпродспоживслужби порушень.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 травня 2022 року у справі № 810/3710/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104487771>.

4. Про відповідність вимогам законодавства підстав обмеження у в'їзді на тимчасово окуповану територію

Абзац третій підпункту 1 пункту 22 Порядку в'їзду осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях і виїзду осіб, переміщення товарів з таких територій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 року № 815, згідно з яким підставою для відмови у в'їзді на тимчасово окуповану територію є те, що в базах даних Держприкордонслужби наявна інформація про заборону особі виїзду з України, не містить додаткових обмежень порівняно зі статтею 20 Закону України «Про Державну прикордонну службу України»

31 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 01.07.2020 та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 22.10.2020 у справі № 640/7698/20 за позовом ОСОБА_1 до Кабінету Міністрів України, третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні відповідача: Адміністрації Державної прикордонної служби України, про визнання нормативно-правового акту протиправним та нечинним в окремій його частині.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до Кабінету Міністрів України, де третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні відповідача - Адміністрація Державної прикордонної служби України, в якому просив визнати протиправним та нечинним абзац 3 підпункту 1 пункту 22 Порядку в'їзду осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях і виїзду осіб, переміщення товарів з таких територій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2019 № 815 «Про затвердження Порядку в'їзду осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях і виїзду осіб, переміщення товарів з таких територій».

Позовні вимоги мотивовано тим, що позивач є громадянином України, який має зареєстроване місце проживання на тимчасово окупованій території. Так, позивач

зазначив, що 08.01.2020 він намагався потрапити додому, проте представники Державної прикордонної служби України відмовили йому у виїзді, мотивуючи це тим, що у базі Державної прикордонної служби України присутні відомості про заборону виїзду за межі України.

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні позову.

Суди попередніх інстанцій виходили з того, що абзац 3 підпункту 1 пункту 22 Порядку в'їзду осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях і виїзду осіб, переміщення товарів з таких територій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2019 № 815 не містить додаткових обмежень у порівнянні зі статтею 20 Закону України «Про Державну прикордонну службу України».

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що приймаючи законодавчі акти, які фіксують тимчасову окупацію Російською Федерацією частини території України, Верховна рада України робить акцент на тимчасовості окупації її території, тому ці законодавчі акти вносяться так щоб не перейти межю між засудженням тимчасової окупації та її визнанням в законодавстві «по факту, що відбувся».

Верховною Радою України було прийнято закони, які внесли зміни до Закону України «Про Державну прикордонну службу України» і передбачили повноваження із здійснення тимчасового прикордонного контролю під час в'їзду осіб на тимчасово окуповану територію (АР Крим та міста Севастополь, а також до окремих районів Донецької та Луганської областей). При цьому, до Закону України «Про прикордонний контроль», як процедурного Закону, зміни не вносилися, оскільки прикордонний контроль на тимчасово окупованій території є тимчасовим.

Закон України «Про виконавче провадження» за увесь час після тимчасової окупації не зазнав змін, які би відобразили у ньому існування тимчасово окупованої території.

Верховний Суд звернув увагу на те, що відповідно до пункту 19 частини третьої статті 18 Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження» виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право у разі ухилення боржника від виконання зобов'язань, покладених на нього рішенням, звертатися до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду боржника - фізичної особи чи керівника боржника - юридичної особи за межі України до виконання зобов'язань за рішенням або погашення заборгованості за рішеннями про стягнення періодичних платежів.

Відповідно до статті 33 Конституції України кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Так, зміст абзацу 3 підпункту 1 пункту 22 Порядку № 815 кореспондується з вимогами Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця

проживання в Україні», який відповідно до Конституції України регулює відносини, пов'язані зі свободою пересування та вільним вибором місця проживання в Україні, що гарантуються Конституцією України і закріплені Загальною декларацією прав людини, Міжнародним пактом про громадянські та політичні права, Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод і протоколами до неї, іншими міжнародними договорами України, а також визначає порядок реалізації свободи пересування та вільного вибору місця проживання і встановлює випадки їх обмеження.

Статтею 2 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» визначено, що громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені законом. Реєстрація місця проживання чи місця перебування особи або її відсутність не можуть бути умовою реалізації прав і свобод, передбачених Конституцією, законами чи міжнародними договорами України, або підставою для їх обмеження.

Приписами статті 12 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» визначено, що свободу пересування відповідно до закону може бути обмежено, зокрема: у прикордонній смузі; на тимчасово окупованих територіях.

Також Верховною Радою України прийнято Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях».

Відповідно до частини восьмої статті 2 цього Закону визначений Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» порядок регулювання правочинів та реалізації прав суб'єктів, визначених частинами шостою і сьомою цієї статті, поширюється з урахуванням необхідних змін (*mutatis mutandis*) на тимчасово окуповані території України у Донецькій та Луганській областях, крім порядку в'їзду осіб на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях та виїзду з них, що встановлюється відповідно до цього Закону.

Згідно зі статтею 12 цього Закону в'їзд осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях і виїзд осіб, переміщення товарів з таких територій здійснюються через контрольні пункти в'їзду-виїзду. При цьому, порядок в'їзду осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях і виїзду осіб, переміщення товарів із таких територій визначаються Кабінетом Міністрів України.

17.07.2019 Кабінет Міністрів України затвердив Порядок № 815, абзацом 3 підпункту 1 пункту 22 якого встановлено, що уповноважені службові особи Держприкордонслужби відмовляють у пропуску осіб під час в'їзду на тимчасово окуповані території з підстав наявності у базах даних Держприкордонслужби інформації про заборону особі виїзду з України.

Отже, свобода пересування осіб на певних місцевостях території України обмежена на підставі Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», а особливості в'їзду осіб на ці території визначаються підзаконними актами Кабінету Міністрів України.

Аналізуючи оскаржуване позовачем положення, у сукупності з усіма вищенаведеними нормами законодавства, суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку, що абзац 3 підпункту 1 пункту 22 Порядку № 815 не містить додаткових обмежень у порівнянні зі статтею 20 Закону України «Про Державну прикордонну службу України», тому твердження позовача про те, що застосовані до нього обмеження не передбачено законом, є безпідставним.

Щодо твердження позовача про те, що зміст оскаржуваної норми порушив низку прав позовача, передбачених Конвенцією, Верховний Суд зазначив що відповідно до частини першої статті 2 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» правовий статус тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, а також правовий режим на зазначених територіях визначаються цим Законом, Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», іншими законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, принципами та нормами міжнародного права.

Частиною п'ятою статті 2 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» передбачено, що в межах тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях діє особливий порядок забезпечення прав і свобод цивільного населення, визначений цим Законом, іншими законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, принципами та нормами міжнародного права.

Визначений Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» порядок регулювання правочинів та реалізації прав суб'єктів, визначених частинами шостою і сьомою цієї статті, поширюється з урахуванням необхідних змін (*mutatis mutandis*) на тимчасово окуповані території України у Донецькій та Луганській областях, крім порядку в'їзду осіб на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях та виїзду з них, що встановлюється відповідно до цього Закону (частина восьма статті 2 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях»).

В'їзд осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях і виїзд осіб, переміщення товарів з таких територій здійснюються через контрольні пункти в'їзду-виїзду. Порядок в'їзду осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях і виїзду осіб, переміщення товарів із таких територій визначаються

Кабінетом Міністрів України (стаття 12 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях»).

Верховний Суд зауважив, що у преамбулі Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» зазначено, що Верховна Рада України, підтверджуючи Заяву Верховної Ради України «Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав і основоположних свобод», схвалена Постановою Верховної Ради України від 21.05.2015 № 462-VIII, враховуючи те, що особливості правового режиму на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя визначаються Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», приймає цей Закон, що має на меті визначити особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях.

Отже, Верховна Рада України, приймаючи Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» підтвердила його відповідність вказаній Заяві.

Колегія суддів відхилила посилання скаржника на те, що у пункті 8 цієї Заяви визначено можливості застосування відступу лише військово-цивільним адміністраціям, оскільки відповідно до пункту 9 Заяви, Україна користується своїм правом на відступ від зобов'язань, визначених пунктом 3 статті 2, статтями 9, 12, 14 та 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та статтями 5, 6, 8 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, в окремих районах Донецької та Луганської областей України, визначених Антитерористичним центром при Службі безпеки України у зв'язку з проведенням антитерористичної операції, на період до повного припинення збройної агресії Російської Федерації, відновлення конституційного ладу та порядку на окупованій території України та повідомлення Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй та Генеральному секретарю Ради Європи про продовження застосування у повному обсязі Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Разом з тим, пункт 9 Заяви про відступ стосується відступу від окремих зобов'язань, визначених пунктом 3 статті 2, статтями 9, 12, 14 та 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та статтями 5, 6, 8 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, саме на території, яка не є підконтрольною державі України, оскільки такий відступ передбачається на період до повного припинення збройної агресії Російської Федерації, тобто до моменту виведення усіх незаконних збройних формувань, керованих, контрольованих і фінансованих Російською Федерацією, російських окупаційних військ, їх військової техніки з території України, відновлення повного контролю

України за державним кордоном України, відновлення конституційного ладу та порядку на окупованій території України.

За обставин, коли на вказаних територіях України не здійснюють свою діяльність органи державної влади та місцевого самоврядування, правоохоронні, судові та інші органи, не діє українське законодавство та проводиться АТО, об'єктивно не можливо забезпечити повне виконання зобов'язань, визначених вказаними міжнародними договорами, щодо прав, свобод та інтересів громадян України, які мешкають на цих територіях.

Верховний Суд відхилив доводи скаржника про те, що оскаржувана норма не має легітимної мети, виправданої суспільними інтересами в демократичному суспільстві, оскільки відповідно до статті 1 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» тимчасово окупованими територіями у Донецькій та Луганській областях на день ухвалення цього Закону визнаються частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль.

При цьому, відповідно до частини шостої статті 6 цього Закону Україна не несе відповідальності за незаконні дії Російської Федерації чи її окупаційної адміністрації на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях або за прийняті ними незаконні рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 травня 2022 року у справі № 640/7698/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104548653>.

5. Про рівнозначність понять «грошове забезпечення» і «заробітна плата», які використано в законодавстві, що регулює трудові правовідносини

Поняття «грошове забезпечення» і «заробітна плата», які використано в законодавстві, що регулює трудові правовідносини, є рівнозначними. Рівнозначність цих понять обумовлена наявністю у сторін прав і обов'язків щодо оплати праці, умов їх реалізації та наслідків, що мають настати в разі невиконання цих обов'язків, і врегульована спеціальним законодавством: Законом України «Про оплату праці», КЗпП України, а також іншими підзаконними нормативними актами

26 травня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Тернопільського окружного адміністративного суду від 17 травня 2021 року і постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 14 липня 2021 року у справі № 500/555/21 за позовом ОСОБА_1 до Головного управління ДФС у Тернопільській області про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до Головного управління ДФС у Тернопільській області, у якому просив суд: визнати протиправною бездіяльність відповідача щодо відмови у здійсненні йому перерахунку та виплати надбавки за вислугу років, відпускних, лікарняних і премій, починаючи з 4 лютого 2002 року, з врахуванням в календарному обчисленні стажу роботи в органах державної податкової служби з 23 червня 1999 року до 4 лютого 2002 року та зобов'язати відповідача здійснити їх перерахунок і виплату.

В обґрунтування позовних вимог ОСОБА_1 послався на те, що у 2019 році мав судовий спір з цим же відповідачем стосовно зарахування до вислуги років часу роботи у податковій службі з 23 червня 1999 року до 4 лютого 2002 року; нарахування й виплати надбавки за вислугу років, починаючи з 4 лютого 2002 року з урахуванням указанного стажу роботи; перерахунку й виплати відпускних, лікарняних та премій з такими ж умовами. Також ОСОБА_1 зазначав, що адміністративний суд рішенням від 23 травня 2019 року задовольнив указаний позов лише у межах вимог про зарахування до вислуги років часу роботи у податковій службі, а у решті позову відмовив, пославшись на те, що вимоги про нарахування й виплату надбавки, відпускних, лікарняних, премій не були предметом його звернення до відповідача.

Ухвалою Тернопільського окружного адміністративного суду від 17 травня 2021 року, яка залишена без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 14 липня 2021 року, позовну заяву залишено без розгляду на підставі пункту 7 частини першої статті 240 КАС України.

Суд першої інстанції виходив з того, що відлік шестимісячного строку звернення до суду розпочався з часу ухвалення рішення від 23 травня 2019 року і, відповідно, позивач пропустив строк без поважних причин.

Апеляційний суд погодився з таким висновком місцевого суду, додатково зауваживши, що частина друга статті 233 КЗпП України не може бути застосована у справі ОСОБА_1, оскільки його вимоги не пов'язані із стягненням заробітної плати.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій, а справу направив до суду першої інстанції для продовження розгляду.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду не погодилася з висновками судів першої та апеляційної інстанцій і вказала на їх помилковість з огляду на таке.

Частинами першою, сьомою статті 43 Конституції України передбачено право кожного на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом.

Згідно зі статтею 122 КАС України позов може бути подано в межах строку звернення до адміністративного суду, встановленого цим Кодексом або іншими законами. Для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися

про порушення своїх прав, свобод чи інтересів (частина друга статті 122 КАС України).

Для захисту прав, свобод та інтересів особи цим Кодексом та іншими законами можуть встановлюватися інші строки для звернення до адміністративного суду, які, якщо не встановлено інше, обчислюються з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів (частина третя статті 122 КАС України). Якщо законом передбачена можливість досудового порядку вирішення спору і позивач скористався цим порядком, або законом визначена обов'язковість досудового порядку вирішення спору, то для звернення до адміністративного суду встановлюється тримісячний строк, який обчислюється з дня вручення позивачу рішення за результатами розгляду його скарги на рішення, дії або бездіяльність суб'єкта владних повноважень (частина четверта статті 122 КАС України).

Якщо рішення за результатами розгляду скарги позивача на рішення, дії або бездіяльність суб'єкта владних повноважень не було прийнято та (або) вручено суб'єктом владних повноважень позивачу у строки, встановлені законом, то для звернення до адміністративного суду встановлюється шестимісячний строк, який обчислюється з дня звернення позивача до суб'єкта владних повноважень із відповідною скаргою на рішення, дії або бездіяльність суб'єкта владних повноважень.

Для звернення до суду у справах щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби встановлюється місячний строк (частина п'ята статті 122 КАС України).

За приписами частини третьої статті 123 КАС України якщо факт пропуску позивачем строку звернення до адміністративного суду буде виявлено судом після відкриття провадження в адміністративній справі і позивач не заявить про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду, або якщо підстави, вказані ним у заяві, будуть визнані судом неповажними, суд залишає позовну заяву без розгляду.

Правові засади і гарантії здійснення громадянами України права розпоряджатися своїми здібностями до продуктивної і творчої праці визначено Кодексом законів про працю України.

Відповідно до частини першої статті третьої і статті четвертої КЗпП України трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, регулюються законодавством про працю, яке складається з Кодексу законів про працю України та інших актів законодавства України, прийнятих відповідно до нього.

Згідно з частиною першою статті 94 КЗпП України, приписи якої кореспондуються з частиною першою статті 1 Закону України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року №108/95-ВР, заробітна плата - це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Відповідно до вимог статті 2 Закону України «Про оплату праці» в структуру заробітної плати входять: Основна заробітна плата. Це - винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців.

Додаткова заробітна плата. Це - винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

Інші заохочувальні та компенсаційні виплати. До них належать виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, виплати в рамках грантів, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми.

Згідно з пунктом 3 Порядку виплати грошового забезпечення особам рядового та начальницького складу податкової міліції, затвердженого наказом Міністерства фінансів України 17 липня 2018 року №616, грошове забезпечення осіб начальницького складу податкової міліції (крім курсантів навчального закладу ДФС) складається з: 1) посадового окладу; 2) окладу за спеціальним званням; 3) щомісячних додаткових видів грошового забезпечення: надбавок за вислугу років, за особливості проходження служби, за спортивне звання, за почесне звання, за виконання функцій державного експерта з питань таємниць, за службу в умовах режимних обмежень; доплати за науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук; доплати за вчене звання; премій; 4) одноразових додаткових видів грошового забезпечення: матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань; допомоги для оздоровлення.

Відповідно до частини другої статті 233 КЗпП України у разі порушення законодавства про оплату праці працівник має право звернутися до суду з позовом про стягнення належної йому заробітної плати без обмеження будь-яким строком.

Натомість частиною другою статті 233 КЗпП України встановлено, що у разі порушення законодавства про оплату праці працівник має право звернутися до суду з позовом про стягнення належної йому заробітної плати без обмеження будь-яким строком.

Офіційне тлумачення положення указаної норми надав Конституційний Суд України у рішеннях від 15 жовтня 2013 року №8-рп/2013 і №9-рп/2013. Так, у рішенні від 15 жовтня 2013 року №8-рп/2013 Конституційний Суд України дійшов висновку, що в аспекті конституційного звернення, положення частини другої статті 233 КЗпП України у системному зв'язку з положеннями статей 1, 12 Закону України «Про оплату праці» необхідно розуміти так, що у разі порушення роботодавцем законодавства про оплату праці не обмежується будь-яким строком звернення працівника до суду з позовом про стягнення заробітної плати, яка йому належить, тобто усіх виплат, на які працівник має право згідно з умовами трудового договору і відповідно

до державних гарантій, встановлених законодавством, зокрема й за час простою, який мав місце не з вини працівника, незалежно від того, чи було здійснене роботодавцем нарахування таких виплат.

Згідно з пунктом 2.1 мотивувальної частини вказаного рішення поняття «заробітна плата» і «оплата праці», які використано у законах, що регулюють трудові правовідносини, є рівнозначними в аспекті наявності у сторін, які перебувають у трудових відносинах, прав і обов'язків щодо оплати праці, умов їх реалізації та наслідків, що мають настати у разі невиконання цих обов'язків.

Під заробітною платою, яка належить працівникові, або, за визначенням, використаним у частині другої статті 233 КЗпП України, належною працівнику заробітною платою необхідно розуміти усі виплати, на отримання яких працівник має право згідно з умовами трудового договору і відповідно до державних гарантій, встановлених законодавством для осіб, які перебувають у трудових правовідносинах з роботодавцем, незалежно від того, чи було здійснене нарахування таких виплат.

У цьому контексті Суд зауважив, що перебування особи на публічній службі є однією із форм реалізації закріпленого в статті 43 Конституції України права на працю.

В аспекті спірних правовідносин поняття «грошове забезпечення» і «заробітна плата», які використано у законодавстві, що регулює трудові правовідносини, є рівнозначними. Рівнозначність цих понять обумовлена наявністю у сторін прав і обов'язків щодо оплати праці, умов їх реалізації та наслідків, що мають настати у разі невиконання цих обов'язків та врегульоване спеціальними законами: Законом України «Про оплату праці», КЗпП України, а також іншими підзаконними нормативними актами.

Аналіз наведених положень дає підстави для висновку, що надбавка за вислугу років, премії і грошове забезпечення за час перебування у відпустці, про перерахунок і виплату яких ОСОБА_1 заявив позов у зв'язку з порушенням розрахунку вислуги років і стажу роботи, є частиною його заробітної плати (грошового забезпечення).

Водночас вимоги працівника про стягнення допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю теж відносяться до вимог щодо порушення законодавства про оплату праці, на що Верховний Суд указав у постановках від 31 жовтня 2018 року у справі №336/5084/17, від 31 січня 2018 року у справі №760/18557/15-ц. Підстав для відступу від цього висновку колегія суддів не вбачала.

Виплати, про перерахунок яких заявлено позов, здійснюється за місцем проходження служби, де працівник перебуває (перебував) у трудових правовідносинах, мають обов'язковий характер і особа має право на їхнє отримання відповідно до державних гарантій та трудового договору. А тому Верховний Суд дійшов висновку, що усі позовні вимоги ОСОБА_1 у розумінні частини другої статті 233 КЗпП України охоплюється застосованим у ній визначенням «законодавство про оплату праці» та, відповідно, звернення до суду з заявленими позивачем вимогами не обмежується будь-яким строком.

На цій основі Суд констатував, що суди попередніх інстанцій дійшли помилкового висновку про непоширення на спірні правовідносини положень частини

другої статті 233 КЗпП України і наявність підстав для застосування статті 122 КАС України стосовно строку звернення до суду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 травня 2022 року у справі № 500/555/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104487749>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за травень 2022 року / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. – 46 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua